

PEGO YA MOKGATLO WA BAŠOMI YA

**BODITŠHABAṬŠHABA (MBB) KA METHEO LE
DITOKELO TŠA**

MOŠOMONG LE NYAKIŠISO YA YONA.

E amogetšwe ke

Khonferense ya Bašomi ya Boditšhabatšhaba

Kopanong ya yona ya bo Mašome-seswai tshela, go

la Geneva, 18 Ngwatobošego 1989.

ISBN 92-2-220829-5

E gatišitšwe la mathomo ka 1998

Dikhathaloko goba mananeo a gona ntle le tefo atereseng ya ka godimo.

E gatišitšwe go la Switzerland

ART

Maina o a šomišwago dikgatišong tša ILO ao a sepelelanago le ditiro tša Kopano ya Ditšhaba, le hlagišo ya dimateriale tša ka gare ga tšona ga di šupe go hlagišwa ga dipono ka mokgwa ofe goba ofe lehlakoreng la Kantoro ya Boditšhabatšhaba ya Bašomi mabapi le maemo a semolao a naga efe goba efe, lefelo goba sekgala goba bolaodi bja tšona, goba mellwane ya mafelo a tšona.

Maikarabelo a dipono tšeo di hlagišitšwego ka melawaneng yeo e saenilwego, dithuto le dithušo tše dingwe ke maikarabelo a bangwadi ka botlalo, gomme kgatišo ga e šupe go netefatšwa ga dipono tšeo di hlagišitšwego ka go tšona ke Kantoro ya Bašomi ya Boditšhabatšhaba.

Go šupšwa ga maina a difeme le dihlagišwa tša kgwebo le ditshepetšo ga go šupe gore di netefatšwa ke Kantoro ya Boditšhabatšhaba ya Bašomi, gomme go se bolele ka feme yeo e rilego, sehlagišwa sa kgwebo goba tshepetšo ga se sešupo sa go se di rate.

Dikgatišo tša MBB di ka humanwa barekišing ba dipuku ba tsebegago goba dikantorong tša MBB tša gae dinageng tše dintši, goba thwii go tšwa dikgatišong tša MBB, Kantoro ya Boditšhabatšhaba ya Bašomi, CH-1211 Geneva 22, Switzerland.

TLHAGIŠO

Ka di 18 tša Ngwatobošego 1998 Mokgatlo wa Bašomi wa Boditšhabatšhaba o amogetše pego ya MBB ka Metho le Ditokelo tša Mošomong le Nyakišišo ya yona go la Geneva, ka moo ya lebana le dihlotlo tša lefase ka bophara tšeo di bego di tebilwe ngangišanong ye kgolo ka gare ga MBB go tloga ka 1994. Le ge kamano ya lefase ka bophara e le ntlha ya kgolo ya ikonomi, gomme kgolo ya ikonomi ke senyakwa sa pele sa tšwelopele ya leago, nnete e sa no ba gore yona e le tee ga se e lekane go netefatša tšwelopele. E swanetše go sepela le palo yeo e rilego ya melao ya theo yeo e theilwego meholeng yeo e swanago go kgontšha kamoka bao ba tšeago karolo go humana kabelo yeo e tokafetšego ya lehumo leo ba thušitšego go le dira.

Maikemišetšo a Pego ke go kopanya kgahlego ya go hlohleletša maiteko a bosetšhaba go netefatsa gore tšwelopele ya leago e sepelelana le tšwelopele ya tša ditšhelete le tlhoko ya go hlompha go fapana ga mabaka, dikgonego le dikgetho tša dinaga tšeo di fapanego.

Kgato ya pele go ya thokong ye e tšerwe go la Copenhagen ka ngwaga wa 1995, moo Dihlogo tša Dinaga le Mebušo tšeo di bego di tsenetše Samiti ya Lefase ya Tswetšopele ya Leago di amogetšego boikgafo bjo bo rilego le Lenaneo la Tiro leo le amanago le "ditokelo tša theo tša bašomi" - thibelo ya go šoma ka kgapeletšo le go šomišwa ga bana, bolokologi bja go wela kae goba kae, tokelo ya go beakanya le go

rerišana mmogo, tefo yeo e lekanago ya mošomo woo o lekanago le phedišo ya kgethollo mošomong. Khonferense ya Dihlogo ya Mokgatlo wa Kgwebišano wa Lefase yeo e bego swaretšwe go la Singapore ka ngwaga wa 1996 e file sebaka sa gore go tšewe legato la bobedi. Dinaga di mpšhafaditše boikgafo bja tšona go hlompha mephato ya theo yeo e lemogwago ke boditšhabatšhaba, ya gopola gore MBB ke mokgatlo woo o nago le bokgoni go dira le go šoma ka mephato ye tša ba tša netefatša ka leswa thekgo ya tšona ya mošomo wa yona go di godiša.

Kamogelo ya pego e dirile kgato ya boraro. E fa thušo ye kgolo maikemišetšong ao a beilwego temaneng ya bo 54(b) a Lenaneo la Tiro leo le amogetšwego ke Samiti ya Copenhagen, leo e lego go šireletša le go godiša tlhompho ya ditokelo tša theo tša bašomi, go kgopela makoko a dinaga ao a kwanago le Dikwano tša MBB go di šomisa ka botlalo le Dinaga tše dingwe go tšeela hlogong metho yeo e sepelelanago le tšona.

Tshepetšo ya tlhathlobelo yeo e lego gona e šetše e e fa mokgwa wa go netefatša go šomišwa ga Dikwano Dinageng tšeo di šetšego di di saenetše. Tšeo di se šego di dira bjalo, Pego e dira thušo ye mpšha ye bohlokwa. Sa pele, e lemoga gore Maloko a MBB, le ge ba se ba saenele Dikwano tšeo go bolelwago ka tšona, a tlamega go hlompha "ka moya wo mo botse go ya ka Molaotheo, metho yeo e amanago le ditokelo tša theo tšeo di boletšwego ka Dikwanong". Se latelago, gomme ke ntlha ya pele ya nyakišišo yeo e filwego ka Mametletšong ya

Pego, e nyaka go fihlelela maikemišetšo a ka go šomiša tshepetšo ya Molaotheo wa ILO yeo e swanago e le tee yeo go ya ka yona ngwaga wo mongwe le wo mongwe dinaga tšeo di sego di saenele Dikwano tša theo di tla kgopelwago go tliša dipego ka tšwelopele yeo e dirilwego ka go šomiša metheo yeo e boletšwego ka go yona.

Michel Hansenne

Sa mafelelo, ka go ikgafa ka botlalo go lokiša methopo ya yona ya tekanyetšo le khuetšo ya yona go thuša maloko a yona go fihlelela maikemišetšo a samiti ya Copenhagen, mokgatlo o tšea kgato ye tee go ya pele. Boikgafo bjo bo tla bontšhwa ka pegong ya lefase ka bophara, ntlha ya bobedi yeo e filwego ka Mametletšong. Pego ya lefase ka bophara e tla fa pono ya kakaretšo ya tšwelopele yeo e dirilwego lebakeng la mengwaga ye mene yeo e fetilego dinageng tšeo di saenetšego Dikwano tša theo mmogo le go tšeo di sa saenago., e tla šoma bjalo ka mokgwa wa go lekanyetša go atlega ga magato ao a tšerwego lebakeng leo le fetilego, gape bjalo ka lefelo la go thoma la maano a ditiro tša išago.

Ka go amogela Pego ye, MBB e tšere hlotlo yeo e e filwego ke batho ba boditšhabatšhaba. E tsebagaditše minimamo tekanyetšong ya lefase ka bophara go kgotsofatša dinnete tša lefase ka bophara gomme bjale e ka no lebelela ngwagakgolo wo mofša ka kholofelo yeo e mpšhafaditšwego.

PEGO YA MBB KA METHEO LE DITOKELO TŠA MOŠOMONG

Ka ge MBB e thomilwe ka kgopolo ya gore toka ya leago e bohlokwa go dira khutšo ya lefase ka bophara le yeo e dulago e le gona;

Ka ge kgolo ya ikonomi e le bohlokwa empa ga se e lekane go netefatša teka-tekano, tšwelopele ya leago le go fedišwa ga bodiidi, gomme se se netefatša tlhoko ya gore MBB e godiše melaotshepetšo yeo e tiilego, toka le dihlobo tša temokrasi;

Ka ge MBB e swanetše gore gona bjale le kamehla, e thale peo ya maemo a yona, tšhomišano ya sethekniki le methopo ya nyakišišo mafelong a yona kamoka a bokgoni, kudu-kudu mešomo, thutelo ya tša mošomo le mabaka a mošomo, go netefatša gore, ge go bolelwa ka togamaano a lefase ka bophara a tšwetšopele ya ikonomi le ya leago, melaotshepetšo ya ikonomi le ya leago ke dilo tšeo di matlafatšanago go hlola tšwelopele ya bophara yeo e dulago e le gona;

Ka ge MBB e swanetše go fa mathata a batho bao ba nago le ditlhoko tša leago tšeo di kgethegilego hlokomelo yeo e kgethegilego, kudu-kudu bao ba sa šomego le bašomi ba go tšwa kgole, le go hlohleletša maiteko a boditšhabatšhaba, a dilete le a bosetšhaba ao maikemišetšo a wona e lego go rarolla mathata a tšona, le go godiša melaotshepetšo yeo maikemišetšo a yona e lego go hlola mešomo;

Ka ge, ge go nyakwa go baballa kamano gare ga tšwelopele ya leago le kgolo ya ikonomi, netefatšo ditokelo le metheo mošomong di bohlokwa ka baka la gore di kgontšha batho bao ba amegago go nyaka ka tokologo gape go theilwe godimo ga teka-tekano ya dibaka kabelo ya bona yeo e tokafetšego ya lehumo leo ba thušitšego go le dira, le go fihlelela bokgoni bja bona bja botho ka botlalo;

Ka ge MBB e le mokgatlo wa boditšhabatšha woo o filwego maatla ke molaotheo gape ke mokgatlo woo o nago le bokgoni bja go bea le go šoma ka mephato ya bašomi ya boditšhabatšhaba, gomme o ipshina ka thekgo ya lefase ka bophara le kamogelo ya go godiša ditokelo tša theo mošomong bjalo ka hlagišo ya metheo ya molaotheo wa yona;

Ka ge e le tšhoganyetšo, maemong a tshepano ya kgolo yeo e golago, go netefatša ka leswa maemo ao a sa fetogego a tlhago ya metheo le ditokelo tšeo di lego ka molaotheong wa Mokgatlo le go godiša tšhomišo ya tšona ya lefase ka bophara;

Khonferense ya Bašomi ya Boditšhabatšhaba;

1. E gopola:

(a) gore ka go ba leloko la MBB ka tokologo, maloko kamoka a netefaditše metheo le ditokelo tšeo di boletšwego ka Molaotheong ya wona le ka Pegong ya Philadelphia, gomme a ineetše go šomela go fihlelea maikemišetšo a kakaretšo a Mokgatlo go ya ka moo methopo e dumelago gape ka botlalo go ya ka maemo a tšona a rilego.

(b) gore metheo le ditokelo di hlagišitšwe le go tšwetšwa pele ka mokgwa wa ditokelo le go tlamega tšeo di rilego ka dikwanong tšeo di lemogwago e le tša theo ka gare mmogo le ka ntle ga Mokgatlo.

2. E bega gore Maloko kamoka, le ge ba se ba saene Kwano yeo go bolelwago ka yona, a a tlamega, fela ka baka la bonnete bja gore ke maloko a mokgatlo, go hlompha, go godiša le go lemoga, ka moya wo mobotse le go ya ka Molaotheo, metheo yeo e amanago le ditokelo tša theo yeo e lego Dikwanong tšeo, yeo e lego:

(a) tokologo ya go wela mokgatlong ofe goba goba le temogo ka kgonthe ya tokelo ya go rerišana ka sehlopha;

(b) go fedišwa ga mehuta kamoka ya go šoma ka kgapeletšo;

(c) go fedišwa ka kgonthe ga go šomišwa ga bana; le

(d) go fedišwa ga kgethollo ya go thwalwa le ya mošomong

3. E lemoga boitlamo bja mokgatlo go thuša Maloko a wona, go ya ka ditlhoko tša wona tšeo di hlagišitšwego le tšeo di hlomamego, go humana maikemišetšo a, ka go šomiša ka botlalo methopo ya wona ya molaotheo, yeo e šomišwago le ya go lekanyetša, go tsenywa ka gare ka hlohleletšo ya tsebišo ka metheo ya ka ntle le thekgo, mmogo le ka go hlohleletša mekgatlo ye mengwe ya boditšhabatšhaba yeo MBB e nago le dikamano le yona, go ya ka molawana wa bo 12 wa Molaotheo wa yona, go thekga maiteko a:

(a) ka go neelana ka tshomišano ya thekniki ke ditirelo tša keletšo go godiša go saenwa le go dirišwa ga Dikwano tša theo;

(b) ka go thuša Maloko ao a se šego a eba maemong a go saena tše dingwe goba kamoka ga Dikwano tše maitekong a wona a go hlompha, go godiša le go lemoga metheo yeo e amanago le ditokelo tša theo tšeo di laetšwego ke dikwano tšeo, le

(c) ka go thuša Maloko maitekong a wona go hlola klaemete ya kgolo ya ikonomi le ya leago.

4. E phetha gore, go fa Pego ye kgontšhago ya botlalo, nyakišišo ya kgodišo, yeo e nago le tlišaologanyo le yeo e šomišegago, e tla tsenywa tirišong go ya ka magato ao a hlalošitšwego ka mametletšong, yeo e tla tšewago e le karolo ye bohlokwa ya Pego ye.

5. E gatelela gore mephato ya bašomi e seke ya šomišwa mabakeng a tšhireletso ya kgwebo, le gore ga go selo ka Pegong ye le nyakišišo ya yona seo se tla šomišetšwago mabaka a bjalo; go tlaleletša, mohola wa papetšego wa naga ye nngwe le ye nngwe ga se o swanele, ka tsela efe goba efe, go hlagišwa ke Pego ye le nyakišišo ya yona.

Tlhomaganyo

Nyakišišo ya Pego

1. MAIKEMIŠETŠO A KAKARETŠO

1. Maikemišetšo a nyakišišo yeo e hlalošitšwego ka fase ke hlohleletšo ya maiteko ao a dirilwego ke Maloko a Mokgatlo go godiša metheo le ditokelo tšeo di lego ka Molaotheong wa MBB le ka Pegong ya Philadelphia le tšeo di tiišeditšwego ka leswa ka Pegong ye.
2. Go ya ka maikemišetšo a, ao e lego a mohuta wa kgodišo, nyakišišo ye e tla dumelela go šupšwa ga mafelo ao go wona thušo ya Mokgatlo ka tšhomišano ya ditiro tša wona tša sethekniki e ka no iponatšago e le bohlokwa go Maloko a wona go ba thuša go diragatša metheo le ditokelo tše. Ga di tsene legatong la mekgwa ya bohlahlobedi, ebile di ka se palediše mošomo wa yona, mafelelong, mabaka oa a rilego ka gare ga maemo a mekgwa yeo a ka se hlahlobjwe goba go hlahlobjwa leboelela ka gare ga tlhako ya nyakišišo ye.
3. Dintlha tše pedi tša nyakišišo ye, tšeo di hlalošitšwego ka fase di theilwe godimo ga ditshepetšo tšeo di lego gona: nyakišišo ya ngwaga yeo e amanago le Dikwano tša theo tšeo di sa saenelwago e tla akaretša fela dikamogelo tše dingwe

tša ditshepetšo tša gona bjale tša tirišo ya molawana wa bo 19, temana ya bo 5(e), ya Molaotheo; le pego ya lefase ka bophara e tla šoma go humana dipoelo tše di kaone go tšwa ditshepetsong tšeo di dirilwego go ya ka Molaotheo.

II. NYAKISIŠO YA NGWAGA MABAPI LE DIKWANO TŠA THEO TŠEO DI SA SAENELWAGO

A. Maikemišetšo le sebaka

1. Maikemišetšo ke go fa sebaka sa go lebelela ka leswa ngwaga wo mongwe le wo mongwe, ka ditshepetšo tšeo di kaonafaditšwego go tloša tebelelo ka leswa ya mengwaga ye mene yeo e tsentšhwego ke Mokgatlo wa Taolo ka ngwaga wa 1995, maiteko ao a dirilwego go ya ka Pego ke maloko ao a se šego a saena Dikwano kamoka tša theo.
2. Ngwaga wo mongwe le wo mongwe nyakišišo e tla akaretša dikgala tše nne tša metheo le ditokelo tše bohlokwa tšeo di boletšwego ka Pegong.

B. Ditshepetšo

1. Nyakišišo e tla thewa godimo ga dipego tšeo di kgopetšwego Maloko ka fase ga molawana wa bo 16, temana ya bo 5(e), ya Molaotheo. Diforomo tša pego di tla dirwa ka mokgwa woo e lego gore o tla humana

tsebišo mebušong yeo e sa saenago ye tee goba tše dintši tša dikwano, ka diphetogo dife goba dife tše di ka no bago di diregile ka melaong le ditirong tša yona, go tšeelwa hlogong molawana wa bo 23 wa Molaotheo le ditiro tše di hlomamego.

2. Diwego tše, bjalo ka ge di kgobokeditšwe ke Kantoro, di tla lebelelwa ka leswa ke Mokgatlo wa Taolo.
3. Ka pono ya go hlagiša tsebišo ya diwego tše di kgobokeditšwego, go hlokomelwa ditlha dife goba dife tše di ka no nyakago poledišano yeo e tseneletšego, kantoro e ka no bitša sehlopha sa bomatwetwe bao ba nyaketšwego lebaka le ke Mokgatlo wa Taolo.
4. Go fetolwa ga ditshepetšo tša Mokgatlo wa Taolo tše di lego gona go tla hlahlobjwa go dumelela Maloko ao a sa emelwago Mokgatlong wa Taolo go fa dihlahlošo, ka tsela ya maleba ka moo go kgonegago, tše di ka iponatšago di hlokega goba di le bohlokwa ka dipolelišano tša Mokgatlo wa Taolo go tlaletša tsebišo yeo e lego ka diwego tša tšona.

III. PEGO YA LEFASE

A. Maikemišetšo le sebaka

1. Maikemišetšo awego ye ke go fa seswantšho sa lefase seo se fetogago seo se amanago le khatekori ye nngwe le ye nngwe ya metheo le ditokelo tše

bohlokwa tše di ngwadilwego mengwageng ye mene yeo e fetilego, le go šoma bjalo ka motheo wa go lekanyetša kgontšhago yeo e filwego ke Mokgatlo, le go phetha tše di tlogo pele lebakeng le latelago, ka mokgwa wa maano a tiro a tšomišano ya sethekniki ao a akanyeditšwego gabotse-botse go hlohletša methopo ya ka gare le ya ka ntle yeo e hlokegago go a diragatša.

2. Pego ye e tla akaretša, ngwaga wo mongwe le wo mongwe, ye tee ya dikhatekori tše nne tša metheo le ditokelo tše bohlokwa ka go arolelana.

B. Ditshepetšo

1. Pego e tla ba maikarabelo a Molaodi-Kakaretšo go ya ka tsebišo ya semmušo, goba tsebišo yeo e kgobokeditšwego le go lekanyetšwa go ya ka ditshepetšo tše di tsebagaditšwego. Lebakeng la Mebušo yeo e se šego e saene Dikwano tša theo, e tla thewa gabotse-botse dikhumanong tša nyakišišo yeo e boletšwego pele. Lebakeng la Maloko ao a šetšego a saenile Dikwano tše di amegago,wego e tla thewa gabotse-botse godimo ga diwego bjalo ka ge di ahlaahlilwe go ya ka molawana wa bo 22 wa Molaotheo.
2. Pego e tla išwa Khonferenseng ya ditherišano tša makoko a mararo a bjalo kawego ya Molaodi-Kakaretšo. Khonferense e ka no ahlaahlawego ye e le tee, e sego le diwego tše dingwe tše di lego ka

fase ga molawana wa bo 12 wa Melao ya yona ye e Emego, gomme e ka no e rera ka nako ya tulelo yeo e diretswego fela pego ye, goba ka tsela ye nngwe le ye nngwe ya maleba. Bjale e tla ba magetleng a Mokgatlo wa Taolo, tulelong ya pele, go dira diphetho go tšwa therišanong ye mabapi le tšeo di beetšwego pele le maano a tiragatšo a tšhomišano mmogo ya sethekniki go diragatšwa lebakeng la mengwaga ye mene yeo e latelago.

IV. GO KWEŠIŠWA GORE:

1. Go tla dirwa ditšhišinyo tša diphetolo tša Melao yeo e Emego ya Mokgatlo wa Taolo le Khonferense tšeo di tla nyakegago go diragatša ditaello tša pele.
2. Khonferense e tla, ka nako yeo e tlogo, lebelela ka leswa tshepetšo ya nyakisišo ye go ya ka maitemogelo ao a humanwego go lekanyetša gore e kgotsofaditše gabotse maikemišetšo a kakaretšo a Karolo ya bo I.

Tšeo di boletšwego ka godimo ke Pego ya MBB ya Metho le ditokelo tša mošomong le Nyakisišo ya yona yeo e amogetšwego ke Khonferense ya Kakaretšo ya Mokgatlo wa Boditšhabatšhaba wa Bašomi ka Tulelo ya wona ya bo Masomeseswai-tshela yeo e bego e swaretšwe go la Geneva le go begwa gore e tswaletšwe ka la di 18 tša Ngwatobošego 1998.

KA TUMELO YA TŠEO re tsentšhe ditshaeno tša rena ka tšatši le la bo lesomesenyane la Ngwatobošego 1998.

MoPresidente wa Khonferense

JEAN-JACQUES OECHSLIN

Molaodi-Kakaretšo wa kantoro ya Boditšhabatšhaba ya Bašomi

MICHEL HANSENNE

